

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЕНЕРГИЈЕ, РУДАРСТВА И ИНДУСТРИЈЕ**

ИНФОРМАЦИЈА

**о доношењу Смјерница за смањење потрошње енергије и
енергената у Федерацији Босне и Херцеговине**

Мостар, август 2022. године

1. УВОД

Смјернице за смањење потрошње енергије и енергената у Федерацији Босне и Херцеговине доносе се по узору на пакет докумената Европске комисије од 20. јула 2022. о уштедама гаса у могућим кризним ситуацијама у снабдијевању те плана REPowerEU објављеног 18. маја 2022. године.

Босна и Херцеговина, земље у окружењу, Европска унија (ЕУ), као и многе друге регије у свијету, током протекле 2021. године и ове године, суочавају су се с наглим порастом цијена енергената. То је разлог за велику забринутост грађана, привреде, влада и других институција. Пораст цијена подстакнут је повећаном глобалном потражњом за енергијом, у контексту привредног опоравка и изласка из кризе узроковане пандемијом вируса COVID-19, као и ратом у Украјини. Домаћинства и компаније суочавају се с повећањем трошкова за енергију и енергенте када су многи погођени губитком прихода због пандемије. Додатно, угрожава се повјерење и подршка енергетској транзицији, која је нужна не само како би се спријечиле катастрофалне посљедице климатских промјена, него и како би се смањила осјетљивост на непредвидивост цијена фосилних горива, прије свега нафте и гаса.

У овом тренутку за Федерацију Босне и Херцеговине је ипак највећи проблем цијена гаса која ће највјеројатније пратити цијену на берзама, што по неким пројекцијама значи значајно поскупљење.

На тржишту електричне енергије, природног гаса, нафтних деривата и угља евидентан је пораст цијена, што додатно отежава ситуацију, посебно узимајући у обзир то да је Федерација Босне и Херцеговине 100% зависна од увоза нафте и гаса.

Не треба заборавити ни дужи период у којем је потребно дјеловати како се сличне ситуације не би поновиле па заједно са смјерницама за уштеде у кратком року, које су у овом тренутку изузетно важне, даље активности морају ићи према оснаживању система снабдијевања, транспорта и производње енергије. Диверсификација извора и сигурност снабдијевања представљају кључне приоритете, како би се избјегла енергетска криза и обезбиједио несметан рад привреде и грађана у цјелини. Европска комисија ће уједно убрзати рад на диверсификацији снабдијевања (праваца и извора), тако да и Босна и Херцеговина/Федерација Босне и Херцеговине треба тежити диверсификацији извора и праваца снабдијевања.

Као одговор на потешкоће и поремећаје на глобалном енергетском тржишту узроковане ратом у Украјини, Европска комисија представила је план REPowerEU који такође нагласак ставља на енергијску ефикасност, производњу чисте енергије и диверсификацију снабдијевања енергијом.

За Босну и Херцеговину/Федерацију Босне и Херцеговине је од изузетне важности да се убрза поступак издавања дозвола за изградњу великих прекограничних пројеката јер је важно осигурати брз поступак издавања дозвола за изградњу великих инфраструктурних, прекограничних објеката, а такође даје могућности финансирања и повољнији регулаторни третман пројектима.

Реално амбициозно креиран Национални енергетски и климатски план (NECP БиХ) који ће састојати од два ентитетска енергетска и климатска плана (ЕСР), а иза чега би усљедила појачана имплементација истог, кључни су за постизање циљева REPowerEU. NECP/ЕСР-ови имају кључну улогу у јачању повјерења инвеститора и

предвидљивости улагања. Они пружају добар оквир за планирање и подстицање смањења употребе фосилних горива.

Кантони/општине/градови играју водећу улогу у развоју мјера за уштеду енергије прилагођених њиховом локалном контексту, путем именованих енергијских сарадника, енергијских менаџера и енергијских координатора, а све у складу са Правилником о Информационом систему енергијске ефикасности у Федерацији Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације БиХ“, број: 2/19). Они би требали покренути програме подизања свијести и информација и подршке, енергетске ревизије и планове управљања енергијом и осигурати ангажман грађана.

2. ЗАШТО ЕФИКАСНО КОРИСТИТИ ЕНЕРГИЈУ

Енергијска ефикасност, односно паметна потрошња енергије, подразумијева понашање односно навике, процедуре и техничка рјешења којима ће се смањити непотребна потрошња, а истовремено осигурати жељени животни и радни услови. Примјена начела енергијске ефикасности смањује рачуне свих грађана, подузетништва, јавних услуга и сервиса те чини нашу земљу отпорнијом на енергетске поремећаје. Због наведених чињеница скоро је па извјесно да ће у наредном периоду доћи до повећања цијена енергената изазваних поремећајима на свјетском тржишту што ће послједично утицати на домаћинства и све привредне секторе, од услужних дјелатности до индустријске производње, од пољопривреде до транспорта. Растуће цијене енергије и енергената ће имати значајан утицај на домаћинства (поготово она рањива, у ризику од енергетског сиромаштва), микропредузећа, мала и средња предузећа, те енергетски интензивне индустрије и захтјеваће проналажење рјешења којима ће се цјеновни шок ублажити.

Средњорочна рјешења захтијевају инвестиције у нове технологије које због растућих цијена и ризика постају све исплативије и потребније, док **непосредна краткорочна рјешења свакако треба тражити у корекцији понашања, властитог и пословног, везаног за потрошњу енергије.**

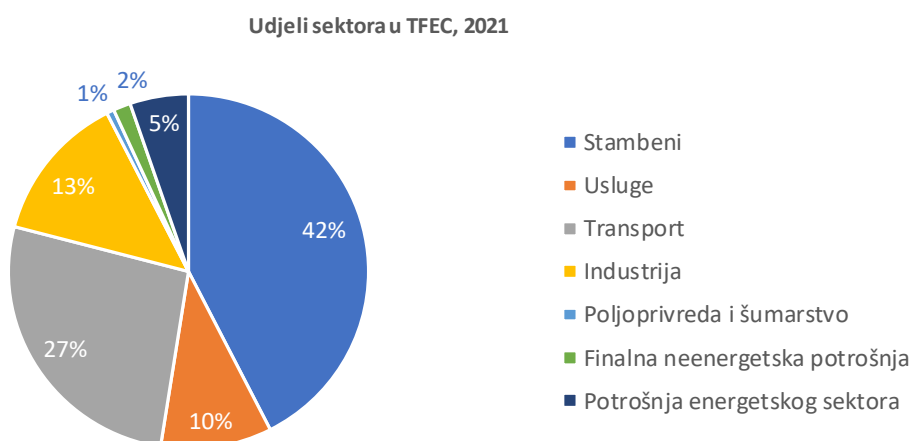
Због тога, први корак и властити допринос сваког појединца у превладавању ове енергетске кризе лежи у провођењу једноставних активности и корекцијама понашања, којима ће се енергија ефикасније користити и избјећи нужност провођења драстичних мјера попут ускраћивања снабдијевања енергијом. Уштедама непотребно потрошене енергије и убрзаним провођењем мјера енергијске ефикасности доћи ће до смањења размјера несташица гаса код поремећаја ланаца снабдијевања из Русије. Те уштеде су један од веома битних елемената за спречавање даље нестабилности, а у средњем и дугом року допринијет ће додатној стабилизацији цијена енергије.

Уштеде су најбржи и најјефтинији начин рјешавања тренутне енергетске кризе. Смањење потрошње енергије краткорочно и дугорочно смањује високе рачуне за енергију домаћинстава и компанија и смањује увоз руских фосилних горива. Смањење потрошње енергије кроз већу ефикасност витална је компонента транзиције чисте енергије која повећава отпорност економије и штити њену конкурентност од високих цијена фосилних горива.

Уштеда енергије представља двосмјерни приступ: **јачање структурних промјена са средњорочним и дугорочним мјерама енергијске ефикасности и постизање тренутних уштеда енергије кроз промјене понашања.**

Паметном потрошњом енергије повећат ће се залихе енергената у критичним мјесецима те превладати период транзиције у којем ће се интензивно проводити техничке мјере енергијске ефикасности, којима ће се смањити енергетска зависност и у што већој мјери декарбонизовати национална привреда. Но, за овакве мјере потребна су улагања и вријеме за имплементацију, па се смањење потрошње енергије сада, у кратком року, треба тражити у **промјени нашег понашања.**

У Босни и Херцеговини највећи сектор потрошње је стамбени сектор. Стамбени сектор, односно њихови корисници одговорни су за око 42% укупне непосредне потрошње енергије. Иако потрошња енергије у стамбеном сектору највише зависи од карактеристика стамбеног објекта (облик и конструкциони материјали), енергетских састава у њему (систем гријања, хлађења, вентилације, електричних уређаја и расвјете која се у њему користе) и од климатских услова поднебља на којем се налази, на ту потрошњу значајно утиче и понашање, те навике станара односно корисника стамбеног објекта.

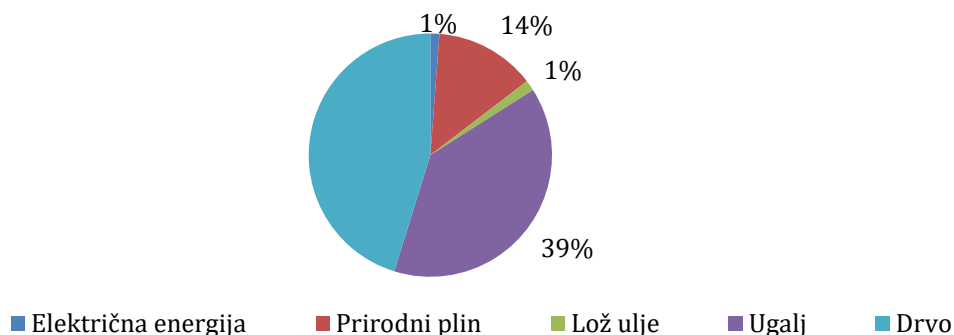
Слика 1. Удјели сектора у ТФЕЦ ;

(Извор: Нацрт Акционог плана за енергијску ефикасност у Босни и Херцеговини за период 2019-2021.)

Највише енергије у стамбеном сектору се троши на загријавање простора те на припрему потрошне топле воде (ПТВ). На ове потребе одлази чак око 80 % укупне потрошње енергије стамбеног сектора, док преосталих 20 % одлази на потрошњу електричне енергије за расвјету, уређаје за домаћинство и различите електронске уређаје који се користе у домаћинству.

Код претежно етажног/властитог централног гријања домаћинстава у Федерацији Босни и Херцеговини доминантна је заступљеност огријевног дрвета и угља, а лож уље, остали деривати нафте и електрична енергија су незнатно заступљени. Примјетна је заступљеност природног гаса од 14%.

Када је у питању загријавање домаћинстава путем система даљинског гријања, најзаступљенији енергент је природни гас, затим угаљ, а најмање је заступљено дрво.

Слика 2. Врста горива за властито/етажно гријање у Федерацији Босне и Херцеговине; (Извор: драфт Стратегије обнове зграда у Федерацији БиХ за период до 2050. године)

Након стамбеног сектора, сектор који је такође високо енергетски зависан о увозним енергентима је транспорт, који је у Федерацији Босне и Херцеговине одговоран за око једну четвртину непосредне потрошње енергије те се у цестовном дијелу готово у потпуности ослања на нафтне деривате.

Имајући у виду наведено, те примарне циљеве смањења зависности о увозу природног гаса из Русије, кључни сектори у којима се могу остварити најзначајније уштеде у кратком року су:

1. Гријање и хлађење у (посебно у домаћинствима, али и услужном сектору);
2. Уштеде у сектору промета и мобилности;
3. Оптимизација производних процеса у предузетништву и индустријским секторима.

Како би се остварили циљеви уштеда енергије, државе чланице ЕУ уводе мјере које се могу подијелити на: **мјере информисања и мјере подстицаја и подршке**.

Потписивањем Софијске декларације, Босна и Херцеговина се између осталог, обавезала да ће заједно с ЕУ-ом радити на постизању циља за угљично неутрални континент до 2050. године, увођењем строге климатске политике и реформом енергетског и транспортног сектора.

Мјерама информисања осигураће се подизање свијести о потреби ефикасног кориштења енергије и разумијевање различитих потрошача енергије за потребом провођења мјера уштеде. Показаће се важност личног доприноса у ублажавању последица енергетске кризе и како то утиче на смањивање рачуна за енергију. **Промјенама понашања грађана потражња за енергентима могла би се смањити и за више од 5 %.**

Мјере подстицаја и подршке усмјериће се на смањење финансијског трошка провођења мјера енергијске ефикасности, којима ће се осигурати како смањење потреба за енергијом, тако и прелазак на обновљиве изворе енергије, чиме ће се дугорочно побољшати енергетска сигурност и смањити ризици од потенцијалних будућих поремећаја на енергетском тржишту